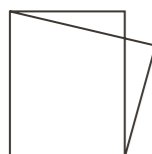

Toril S. Jensen og Trine Sonne: Fakta og myter om børns udvikling

Akademisk Forlag, 2023, 167 sider

Anmeldt af Hanne Værum Sørensen, lektor, Pædagoguddannelsen i Aarhus, VIA University College

Med et kritisk og grundigt blik har de to psykologer Toril S. Jensen og Trine Sonne gennemgået troværdigheden af nogle af de myter og historier, som småbørnsforældre og alle andre, som arbejder med små børn, skal navigere imellem. De er begge uddannede psykologer fra Psykologisk Institut, Aarhus Universitet, og har også begge en ph.d. i udviklingspsykologi. De kan derfor anses for at have en høj grad af faglig viden og troværdighed. Toril S. Jensen har i sin forskning haft et særligt fokus på små børns hukommelsesudvikling og har desuden erfaring med at arbejde med angst hos børn. Toril er ansat på Socialrådgiveruddannelsen i VIA som underviser og forsker.

Trine Sonne har også forsket i børns udvikling af hukommelse og i vidnepsykologi. Hun er en aktiv formidler om spædbørns og børns hukommelse og andre temaer vedrørende børns udvikling. Trine er ansat på Psykologisk Institut som seniorforsker.

Der er en nærmest uendelig strøm af information og sommetider misinformation i forskellige medier rettet mod forældre til små børn. I bogen problematiserer Jensen og Sonne den deterministiske forståelse af opdragelse og børns udvikling, der gør småbørnsforældre nervøse for at gøre noget forkert, fordi det så vil være deres skyld, hvis barnet ikke udvikler sig normalt eller måske mistrives.

Måske fordi det efterhånden er længe siden, jeg var småbarnsmor, så er det gået min næse fuldstændig forbi, at der eksisterer et fænomen i børns udvikling, der kaldes *tigerspring*. Men det kan jeg læse om i bogens første kapitel: 'Tigerspring og børns udvikling', hvor jeg indser, at det er en (ny) måde at beskrive det, der foregår, når barnet er pylret og ikke vil samarbejde i nogle dage for derefter at komme over det, og alt er godt igen. Moderne forældre har måske brug for at blive bekræftet i, at der ikke er

Toril S. Jensen og Trine Sonne: Fakta og myter om børns udvikling

noget galt, at de ikke gør noget forkert, hvis der er lidt modstand fra barnet. Hun er bare lige midt i et tigerspring. Det går over. Alt er godt. Lige til næste 'problem' dukker op. Her præsenteres den begrænsede forskning, der er foretaget på fænomenet. Noget bekræfter hypotesen om tigerspring, og meget gør ikke. Konklusionen er, at det kan være en hjælp for forældre, at man taler med dem om, hvad det vil sige at være 'gode nok' forældre, fremfor at stræbe mod at være perfekte.

Bogens andet kapitel: 'Middagslur og søvnpolitik' handler om børns søvn, og hvordan det er bedst at forholde sig til det. Barnet falder i søvn i cykel-limousinen på vej hjem fra vuggestuen eller dagplejen, sover tungt på turen hjem, og så har vi balladen med et pylret barn, som vil have sin mor eller far, lige imens der skal laves mad, ryddes op og smøres madpakker til dagen efter. Det må være, fordi barnet har sovet for meget – eller for lidt – i vuggestuen ... Kapitlets konklusion er, at søvn er vigtig, men om der bør være en bestemt søvnpolitik for små børn, giver videnskaben ikke noget entydigt svar på.

I det tredje kapitel behandles temaerne 'Motorik og kognitiv udvikling' – og her beskrives og diskuteres forskning, som viser, hvordan forskellige kulturer og miljøer giver forskellige vilkår for børns motoriske udvikling, og det derfor ikke er relevant at fokusere på, hvornår børn når forskellige milepæle i den motoriske udvikling. Der synes at være en sammenhæng mellem den motoriske og kognitive udvikling, men det er ikke helt klart, hvordan forholdet skal forstås, så trods Piagets teori om, at barnet går gennem en senso-motorisk fase, hvor

det er gennem sanser og bevægelser, at barnet udvikler sig kognitivt, så er det ikke helt entydigt, at der er en sådan sammenhæng. Myten om, at man skal kravle, før man kan gå, afvises af videnskaben, men der er evidens for, at øvelse gør mester. Der er rigtigt, at børn, der får meget erfaring med motorisk udfoldelse, udvikler bedre motoriske kompetencer, men den rigtige opskrift på omfang og type af træning findes ikke, så her får vi ikke noget klart facit.

Indholdet i fjerde kapitel: 'Skærmenes betydning for børns udvikling' skaber virkelig basis for forvirring og måske endda dårlig samvittighed, alt efter hvilke anbefalinger man prøver at følge, for der er mange, og de stritter i flere retninger. "Den typiske opfattelse i den almene befolkning og i mange tilfælde også blandt fagpersoner er, at et højt forbrug af skærme er negativt," blandt andet fordi det tager tid fra børnenes leg og samvær med andre børn, men modsat er der også en opfattelse af, at skærmene kan være med til at fremme børns udvikling, når det er læringsprogrammer, der bruges. Fordi der er så mange holdninger til, om det er godt eller skadeligt, at børn har adgang til at bruge skærme, så er det kærkomment med en belysning af området. Det er netop brugen af skærmen, man bør se på, snarere end at fokusere udelukkende på den tid, som børn bruger med en skærm. Der er nogle faktorer, som det anbefales, at man tager højde for; det er indholdet, det er konteksten og tidspunktet, og det er spørgsmålet, om barnet er alene, når det ser på skærmen, eller om der er voksne, som ser det sammen med barnet. Forfatterne minder også om, at voksne, forældre og pædagoger er rollemønstre,

når det handler om brug af skærme. Kapitel fem handler om 'Hukommelse og tidlige erindringer' og gennemgår den historiske opfattelse af børns hukommelse – fra en forældet antagelse om, at spædbørn ikke kan danne erindringer, til forskning, der med forskellige metoder har påvist, at selv ganske små børn kan huske noget eller nogen, de har set tidligere, og altså udmærket kan danne erindringer. I kapitlet giver forfatterne også gode råd til, hvordan man kan tale med børn om deres oplevelser og dermed hjælpe dem med at holde fast i erindringer om noget, de har oplevet. Det anbefales, at man bruger åbne spørgsmål, kommer med støttende kommentarer og tager barnets følelsesudtryk med i samtalen, fx "kan du huske at du blev lidt bange for løven?", i stedet for at stille lukkede spørgsmål for at få barnet til at svare på noget bestemt, fx "kan du huske at vi kørte i metroen derhen?" Med ledetråde, som fx fotos, kan pædagoger og forældre støtte børn i at kunne huske og at kunne tale om, hvad de har oplevet, henholdsvis hjemme i weekenden eller i daginstitutionen.

I kapitel seks behandles 'Begyretet tosprogethed', og her nuanceres den lidt negative betoning, der ligger i at være defineret som et tosproget barn. Man kan være tosproget på flere måder, forklarer Jensen og Sonne. At være *simultant tosproget* betyder, at man fra fødslen, eller fra meget tidlig alder, præsenteres for to forskellige sprog, som man skal tilegne sig, på samme tid. At være *sekventielt tosproget* betyder, at man tilegner sig et andet sprog senere, typisk i treårsalderen. Forskning viser, at det kan være en fordel at være tosproget, fordi det kan give adgang til at forstå

mere end én kultur og dermed give større mulighed for at begå sig i verden, men der kan være andre vilkår, der gør, at det ikke er en fordel. Der kan være tale om forsinket sprogudvikling på begge sprog, som bør give anledning til særlig fokus fra daginstitutionens side, i samarbejde med forældrene.

Bogens syvende og sidste kapitel handler om 'Leg, læring og voksne' – og det påpeges, at der aktuelt ofte er en læringsdiskurs forbundet med legen og et stigende fokus på, at selv vuggestuebørn skal tilbydes læringsmiljøer og skematilrettelagte aktiviteter, og at fagpersoner skal følge de gældende læreplaner i deres tilrettelæggelse af dagen. Her er et fokus på, om det konstante fokus på læring kan gå hen og true børnenes leg. Jensen og Sonne henviser til nyere forskning, der viser, at miljøet omkring barnet og legen kan være med til henholdsvis at aktivere eller pacificere specifikke gener. Et rigt miljø og et legende barn kan således aktivere gener, der fører til ændringer i hjernen og dermed læringspotentiale.

Der er altså ingen tvivl om, at legen spiller en stor rolle for barnets udvikling. En opfattelse af udvikling på dén måde er vigtig, ikke bare for at forstå legens betydning, men også som en kontrast til den forældredeterministiske tankegang, hvor alt i sidste ende udelukkende ses som et resultat af forældrenes adfærd. Konklusionen her er, at mens børnene i dag måske er i mindre risiko for at komme til skade, når de leger, går de til gengæld glip af muligheden for at gøre sig gode erfaringer med noget, der kan være farligt. Børnene frarøves dermed muligheden for at teste grænser af og opøve tolerance for angst over for det ukendte.

Bogen tager fat i ganske komplekse emner. Den er velskrevet, og indholdet er meget relevant, både for fagpersoner og for forældre, der søger solid viden og ikke lomme filosofiske betragtninger.

Afslutningsvist vil jeg erklære mig helt enig i det, som professor i udviklingspsykologi Peter Krøjgaard skriver i bogens forord (s. 13), nemlig at bogen er

med til at bygge en vigtig og velkommen bro mellem forskning og praksis. Toril S. Jensen og Trine Sonne formår at oversætte komplicerede spørgsmål til svar, som dels kan være helt entydige – nej, man behøver ikke kravle, før man kan gå – og dels mere komplicerede, at det med betydningen af, at børn bruger skærme, ikke er noget, der kan svares enkelt på. Dertil er der mange faktorer, udover den konkrete tid med skærmen, der har betydning.

Jeg vil anbefale bogen *Fakta og myter om børns udvikling*, fordi jeg vurderer, at det er en bog, som vil være nyttig for både fagpersoner og studerende inden for det pædagogiske, det sociale og det sundhedsmæssige område, hvor de vil kunne møde forældre, der gerne vil sikre sig, at de gør det rigtige og det bedste for deres barn, men er usikre på, hvad der er det rigtige og det bedste.